

درآمدی بر فلسفه اقتصاد اسلامی

بررسی هویت دانش اقتصاد اسلامی

محمدجواد توکلی

دانشیار مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی *

با نظارت علمی:

احمد ابوترابی

شماره ردیف: ۱۶۹۴

اقتصاد - ۳۵

۱۴۰۲-۵۵

www.ketab.ir

درآمدی بر فلسفه اقتصاد اسلامی | بررسی هویت دانش اقتصاد اسلامی | محمدجواد توکلی |
 ناشران: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی؛ دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی | طرح جلد: مهدی ابراهیمی |
 ویراستار: سیدکمال‌الدین حسینی | چاپ یکم، پاییز ۱۴۰۲ | شمارگان: ۱۰۰ | چاپکو | قیمت: ۲۹۵،۰۰۰ تومان

WWW.HATIF.IR @HATIF.IR	قم، خیابان شهید، کوی ۲۴، پلاک ۳۸، کد پستی: ۳۷۱۸۵۱۶۱۱۶ تلفن: ۰۲۵۳۷۷۴۲۳۲۶	 9 786004 444460
---------------------------	--	--

- سرشناسه : توکلی، محمدجواد
- عنوان و نام پدیدآور : درآمدی بر فلسفه اقتصاد اسلامی / بررسی هویت دانش اقتصاد اسلامی / محمدجواد توکلی؛ با نظارت علمی احمد ابوترابی.
- مشخصات نشر : قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی، دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی، ۱۴۰۲.
- مشخصات ظاهری : ۳۹۴ ص:؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
- فروست : مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی؛ ۱۶۹۴، اقتصاد ۳۵.
- شابک : ۹۷۸۶۰۰۳۳۳۴۴۶۰۰
- وضعیت فهرست‌نویسی : فیفا
- یادداشت : کتابنامه: ص ۳۵۳-۳۸۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
- یادداشت : نمایه.
- عنوان دیگر : بررسی هویت دانش اقتصاد اسلامی.
- موضوع : اسلام و اقتصاد.
- Islam -- Economic aspects
- شناسه افزوده : ابوترابی، احمد، ۱۳۴۱-
- شناسه افزوده : مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی؛
- شناسه افزوده : دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی
- رده‌بندی کنگره : BP۲۳۰/۲
- رده‌بندی دیویی : ۳۹۷/۴۸۳۳
- شماره کتاب‌شناسی ملی : ۹۴۲۸۱۸۹

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۱۳	 سخن آغازین
۱۵	 پیشگفتار
۱۷	 مقدمه
۱۹	 سؤال‌های تحقیق
۲۰	 پیشینه بحث
۲۲	 چشم‌انداز مباحث

فصل اول: مباحث اساسی در شناخت هویت اقتصاد اسلامی

۲۶	 مقدمه
۲۷	 چیستی اقتصاد اسلامی
۲۹	 رویکرد بحث از هویت اقتصاد اسلامی
۲۹	 رویکرد توصیفی - تجویزی
۳۳	 رویکرد پیشین و پسین
۳۴	 جایگاه بحث از هویت اقتصاد اسلامی در مباحث فلسفه اقتصاد اسلامی
۳۷	 اهمیت بحث از هویت اقتصاد اسلامی
۳۹	 قلمرو مباحث هویت اقتصاد اسلامی
۴۲	 نتیجه‌گیری

۱۳۹.....	رابطه اقتصاد اسلامی با دیگر علوم اسلامی
۱۳۹.....	رابطه فقه اقتصادی و اقتصاد اسلامی
۱۴۴.....	رابطه اقتصاد اسلامی با دیگر علوم انسانی اسلامی
۱۴۶.....	پیوندهای آرمانی و کارکردی اقتصاد اسلامی با دیگر علوم انسانی اسلامی
۱۵۱.....	الف) پیوند آرمانی اقتصاد اسلامی و علوم انسانی اسلامی
.....	ب) پیوند کارکردی نظریه‌های اقتصاد اسلامی و نظریه‌های سایر علوم انسانی اسلامی
۱۵۶.....	نمونه‌هایی از مطالعات بین‌رشته‌ای اقتصاد اسلامی
۱۵۸.....	الف) مکانیزم ماشه ابن خلدون و اقتصاد سیاسی اسلامی
۱۵۹.....	ب) تعلیم و تربیت اقتصادی با رویکرد اسلامی
۱۶۶.....	نتیجه‌گیری

فصل چهارم: گونه‌شناسی نظریه‌های اقتصاد اسلامی

۱۷۴.....	مقدمه
۱۷۵.....	گونه‌شناسی نظریه‌ها در اقتصاد اسلامی
۱۷۸.....	دوگانه مکتب و علم اقتصاد اسلامی
۱۸۳.....	بخش ثابت و متغیر مکتب اقتصادی
۱۸۵.....	نسبت تفکیک مکتب و علم اقتصاد اسلامی با اقتصاد هنجاری و اثباتی
۱۸۹.....	از پارادوکس تقدم مکتب بر علم اقتصاد اسلامی تا مفهوم نهادی مکتب اقتصادی
۱۹۱.....	کارکرد مکتب و علم اقتصاد اسلامی
۱۹۱.....	کارکردهای مکتب اقتصادی اسلام (اقتصاد اسلامی هنجاری - تجویزی)
۱۹۲.....	کارکردهای علم اقتصاد اسلامی
۱۹۳.....	تفکیک نظام و علم اقتصاد اسلامی
۲۰۱.....	سه‌گانه مکتب، نظام و علم اقتصاد اسلامی

۲۰۱	تعریف مفاهیم مکتب، نظام و علم اقتصاد اسلامی
۲۰۵	ارزیابی سه گانه نظام، مکتب و علم اقتصاد اسلامی
۲۰۷	تفکیک اقتصاد تشریعی، تحلیلی و تدبیری اسلامی
۲۰۸	تعریف سه گانه اقتصاد تشریعی، تحلیلی و تدبیری
۲۱۰	ارزیابی سه گانه اقتصاد اسلامی تشریعی، تحلیلی و تدبیری
۲۱۲	سه گانه اقتصاد اسلامی هنجاری، اثباتی و تجویزی
۲۱۴	تعریف مفاهیم اقتصاد هنجاری، اثباتی و تجویزی
۲۱۶	الف) اقتصاد اسلامی هنجاری
۲۱۶	ب) اقتصاد اسلامی تجویزی
۲۱۷	ج) اقتصاد اسلامی اثباتی
	رابطه سه گانه اقتصاد اسلامی هنجاری، اثباتی و تجویزی با دو گانه مکتب و علم
۲۱۷	اقتصاد اسلامی
۲۲۰	ارتباط نظریه های اقتصاد اسلامی هنجاری، اثباتی و تجویزی
۲۲۲	ماهیت اقتصاد خرد و کلان اسلامی
۲۲۴	تمایز گزاره و نظریه در اقتصاد اسلامی
۲۲۴	تفاوت گزاره و نظریه
۲۲۷	گزاره های نظریه اقتصادی
۲۳۱	تمایز نظریه، الگو و مدل در اقتصاد اسلامی
۲۳۲	چیستی و کارکرد نظریه در اقتصاد اسلامی
۲۳۴	مفهوم نظریه در اقتصاد اسلامی
۲۳۷	سنخ شناسی نظریه های اقتصادی
۲۳۸	کارکردهای نظریه در اقتصاد اسلامی
۲۳۸	تمایز نظریه و قانون اقتصادی
۲۳۹	چیستی و کارکرد مدل در اقتصاد اسلامی

۲۴۵	چستی و کارکرد الگو در اقتصاد اسلامی
۲۴۸	تمایز قانون، مقررات و سیاست اقتصادی
۲۴۸	قانون اقتصادی
۲۵۱	قوانین، احکام و مقررات اقتصادی
۲۵۵	سیاست اقتصادی
۲۶۲	نتیجه‌گیری

فصل پنجم: شرایط شکل‌گیری دانش اقتصاد اسلامی

۲۶۶	مقدمه
۲۶۷	شرایط شکل‌گیری دانش اقتصاد اسلامی
۲۶۷	رابطه علم اقتصاد اسلامی و تحقق جامعه اسلامی
۲۶۹	وابستگی ساختاری نظریه‌های اقتصاد اسلامی به جاذبه نهادی اسلامی
۲۷۱	وابستگی برخی قوانین علمی به ساختارهای مکتبی
۲۷۶	امکان تحلیل علمی مبتنی بر فرض
۲۷۷	عدم وابستگی به نام‌گرایی
۲۷۸	تقابل معرفت‌شناسی عمومیت‌گرا (یونیورسالیستی) با تام‌گرایانه (نومینالیستی)
۲۸۰	ادعای وابستگی رشد علم اقتصاد به نام‌گرایی
۲۸۲	ارزیابی رابطه نام‌گرایی و رشد علم اقتصاد
۲۸۵	رابطه نام‌گرایی و اقتصاد اسلامی
۲۸۶	نتیجه‌گیری

فصل ششم: منابع شناخت در اقتصاد اسلامی

۲۹۰	مقدمه
۲۹۱	تکثر منابع شناخت در اقتصاد اسلامی

جایگاه عقل در اقتصاد اسلامی	۲۹۶
جایگاه تجربه در اقتصاد اسلامی	۳۰۰
جایگاه وحی در اقتصاد اسلامی	۳۰۲
جایگاه شهود در نظریه پردازی در اقتصاد اسلامی	۳۰۵
رابطه منابع شناخت در اقتصاد اسلامی	۳۱۲
نتیجه گیری	۳۱۴

فصل هفتم: اعتبارسنجی نظریه های اقتصاد اسلامی

مقدمه	۳۱۸
مفهوم سؤال از اعتبار نظریه در اقتصاد اسلامی	۳۱۹
رابطه نظریه های اقتصادی و واقعیت (صدق) تقابل واقع گرایی و ناواقع گرایی در اقتصاد	۳۱۹
بررسی رویکردهای واقع گرایانه در اقتصاد	۳۲۲
ارزیابی رویکردهای ناواقع گرایانه در اقتصاد	۳۲۳
واقع گرایی در اقتصاد اسلامی	۳۲۵
نظریه مطابقت	۳۲۵
بررسی امکان پذیرش رویکردهای ناواقع گرایانه در اقتصاد اسلامی	۳۲۹
واقع گرایی اصلاحی	۳۳۱
ملاک موجه بودن معرفت اقتصادی (تقابل مبنای گرو و انسجام گرو)	۳۳۳
مفهوم و الزامات مبنای گرو	۳۳۴
چالش ابتنا	۳۳۵
بررسی امکان پذیرش انسجام گرایی در اقتصاد اسلامی	۳۳۷
ملاک اسلامی بودن نظریه های اقتصاد اسلامی	۳۳۸
ساختارهای نهادی اقتصاد اسلامی	۳۴۰
نتیجه گیری	۳۴۳

فصل هشتم: نتیجه‌گیری

منابع..... ۳۵۳

نمایه‌ها..... ۳۸۵

www.ketab.ir

سخن آغازین

نیاز گسترده حوزه‌های علمی و دانشگاهی به متون علوم انسانی با نگرش اسلامی، حقیقتی انکارناپذیر است. برای برآوردن این نیاز، مراکز پژوهشی می‌توانند با یاری و همکاری یکدیگر اثرات مشترکی تدوین و ارائه کنند تا افزون بر ارتقای کمی و کیفی پژوهش‌ها، از تکرار و موازی کاری جلوگیری شود. از این رو، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی^{ره} و دبیرخانه حمایت از طرح‌های پژوهشی معاونت پژوهش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه برای نیل به اهداف یادشده، هفدهمین کار مشترک دوجانبه خود را با عنوان *درآمدی بر فلسفه اقتصاد اسلامی* (پروسی هویت دانش اقتصاد اسلامی) به جامعه علمی و دانشگاهی تقدیم می‌کنند.

هدف اصلی نویسنده ارائه تصویر روشنی از هویت دانش اقتصاد اسلامی، برای استفاده علاقه‌مندان به مطالعه در حوزه اقتصاد اسلامی، به‌ویژه استادان و دانشجویان حوزه و دانشگاه است. امید است تحقیق حاضر، در بهبود و ارتقای سیاست‌ها، اهداف و برنامه‌های نظام جمهوری اسلامی ایران اثرگذار بوده، حرکتی در مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی به رهبری امام خامنه‌ای^{ره} باشد. همچنین الگوی علمی و عملیاتی جامعی را فراروی آحاد جامعه، به‌ویژه نهادها و سازمان‌های اجرایی و فرهنگی کشور قرار داده، و گامی در جهت رفع نواقص و کاستی‌های مدیریت موجود در کشور و عبور از پیچ تاریخی انقلاب باشد.

از استادان و صاحب نظران ارجمند تقاضا می شود با همکاری، راهنمایی و پیشنهاد‌های اصلاحی خود، ما را در ارتقای کیفی کتاب پیش رو و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه علمی کشور یاری دهند.

در پایان از مؤلف محترم و جناب حجت الاسلام والمسلمین دکتر احمد ابوترابی که با نظارت، مطالعه و ارائه نظرهای سودمندشان، بر اتقان و غنای اثر افزوده‌اند، سپاسگزاری می کنیم.

دبیرخانه حمایت

معاونت پژوهش

از طرح های پژوهشی

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

www.ketab.ir